

Nr 93

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till klass- och ämneslärarutbildning m. m. för budgetåret 1968/69 jämte motioner.

(2:a avd.)

Propositionen

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 10, punkten F 1) beräknat medel till Lärarhögskolorna m. m., har Kungl. Maj:t i propositionen nr 65 under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 1 mars 1968 föreslagit riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vid lärarhögskolorna inrätta tio tjänster som rektor i Up 27,

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att inrätta två professurer i enlighet med vad i statsrådsprotokollet förordats,

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om antalet intagningsplatser vid lärarhögskolorna och folkskoleseminarierna,

d) bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om ändring av bestämmelserna om statsbidrag till driftkostnader för det allmänna skolväsendet och för gymnasiala skolor,

e) bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad i statsrådsprotokollet förordats godkänna avtal med Kalmar stad och Växjö stad såvitt gäller markbyte,

f) bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet angivna grunder och riktlinjer, meddela de bestämmelser och andra föreskrifter, fatta de beslut samt i övrigt vidta de åtgärder, som fordras för vad i statsrådsprotokollet förordats,

g) till Lärarhögskolorna: Avlöningar för budgetåret 1968/69 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 112 000 000 kr.,

h) till Lärarhögskolorna: Omkostnader för budgetåret 1968/69 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 6 420 000 kr.,

i) till Lärarhögskolorna: Materiel, böcker m. m. för budgetåret 1968/69 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 6 915 000 kr.,

j) till Folkskoleseminarierna: Avlöningar för budgetåret 1968/69 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 7 780 000 kr.,

k) till Folkskoleseminarierna: Omkostnader för budgetåret 1968/69 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 842 000 kr.,

l) till Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m. för budgetåret 1968/69 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 380 000 kr.

I propositionen erinras om att riksdagens beslut förra året om lärarhögskoleorganisationen innebär att det den 1 juli 1968 skall finnas sammanlagt femton lärarhögskolor, nämligen lärarhögskolor för klass- och ämneslärarutbildning m. m. i Göteborg, Linköping, Malmö, Stockholm, Umeå och Uppsala samt lärarhögskolor för enbart klasslärarutbildning i Falun, Gävle, Härnösand, Jönköping, Kalmar, Karlstad, Kristianstad, Luleå och Växjö. I varje kommun med lärarhögskola skall vidare finnas särskilda kommunala skolenheter för försöks- och demonstrationsverksamhet, som har till uppgift att medverka vid grundutbildning, fortbildning och vidareutbildning av lärare i grundskolan och på det gymnasiala stadiet.

Intagningskapaciteten vid lärarhögskolorna m. m. under budgetåret 1968/69 föreslås bli 1 776 platser för lågstadielärarutbildning, 2 136 platser för mellanstadielärarutbildning, 2 300 platser för ämneslärarutbildning och 511 platser för speciallärarutbildning. Medel beräknas för 322 ordinarie lärartjänster vid lärarhögskolorna, 756 ordinarie särskilda lärarutbildningstjänster vid kommunala skolenheter för försöks- och demonstrationsverksamhet samt 497 arvodestjänster som handledare vid kommunala skolenheter för praktik. Två professorer i praktisk pedagogik föreslås inrättade den 1 juli 1969, den ena vid lärarhögskolan i Linköping och den andra vid lärarhögskolan i Uppsala.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 832 av herr *Lidgard* och II: 1077 av herr *Nordstrandh* vari hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte ge till känna vad i motionerna anförts,

dels de likalydande motionerna I: 833 av herr *Lidgard* och fröken *Stenberg* samt II: 1076 av herr *Nordstrandh* vari hemställts att riksdagen måtte dels avvisa Kungl. Maj:ts förslag om ny tjänstetyp vid lärarhögskolorna, dels anvisa ett förslagsanslag av sådan storleksordning till avlöningar vid lärarhögskolorna att undervisningen kan bedrivas med lektorskompetent personal,

dels de likalydande motionerna I: 834 av fröken *Stenberg m. fl.* och II: 1079 av herr *Nordstrandh m. fl.* vari hemställts att riksdagen måtte besluta att lärarhögskolan i Umeå ges tillstånd att bedriva försöksundervisning för speciallärare på utbildningslinje 1 för läsåret 1969/70 samt i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag om fullständig lärarutbildning för speciallärare på samtliga tre utbildningslinjer vid lärarhögskolan i Umeå,

dels de likalydande motionerna I: 835 av fröken *Stenberg* och herr *Lidgard* samt II: 1075 av herr *Nordstrandh* vari hemställts att riksdagen uttalar att Kungl. Maj:t snarast måtte framlägga förslag om inrättande av Up-tjänster som övningslärare för tjänstgöring även på grundskolans låg- och mellanstadier vid skolenheter för lärarhögskolas försöks- och demonstrationsverksamhet,

dels de likalydande motionerna I: 836 av herrarna *Wallmark* och *Strandberg* samt II: 1078 av herr *Nordstrandh* och fru *Sundberg* vari hemställts att riksdagen i

skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att Kungl. Maj:t måtte meddela bestämmelser om fyllnadsprövning i enlighet med vad i motionerna anförts före inträdet vid lärarhögskola i matematik, fysik och kemi för sådana elever som ej uppfyller kraven i dessa ämnen motsvarande minst fackskolans sociala linjes naturvetenskapliga gren,

dels de likalydande motionerna I: 837 av herrar *Österdahl* och *Erik Filip Petersson* samt II: 1074 av fru *Nettelbrandt* och herr *Hamrin* i Kalmar vari hemställt att riksdagen måtte besluta att inrätta 72 Up-tjänster för övningslärare för tjänstgöring på grundskolans låg- och mellanstadium ävensom anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 700 000 kr. förhöjt förslagsanslag om 15 700 000 kr. till den praktiska lärarutbildningen under anslagen till bidrag till driften av grundskolor m. m. respektive kommunala gymnasiala skolor,

dels motionen II: 1080 av fru *Ryding m. fl.* vari hemställt att riksdagen beslutar uttala att den vid lärarhögskolan i Stockholm anordnade utbildningen av oexaminerade lärare skall vara öppen för behöriga sökande från hela landet och att sådana villkor inte knytes till denna utbildning, att lärare som just nu tjänstgör inom stockholmsområdet särskilt prioriteras.

Utskottet

Genom statsmakternas beslut förra året fastlades huvudprinciperna för en lärarutbildningsreform avsedd att genomföras från och med den 1 juli 1968. Därefter har genom skolöverstyrelsens försorg förberedande åtgärder för reformens genomförande vidtagits och vissa beslut, exempelvis angående fastställande av timplaner, meddelats av Kungl. Maj:t. Den nu föreliggande propositionen behandlar huvudsakligen frågan om de medelsanvisningar som för nästa budgetår erfordras för lärarutbildningen och endast i några få fall spörsmål av mer principiell natur.

I det föregående har utskottet redovisat hur många lärarkandidater som enligt propositionen bör tas in vid lärarhögskolorna nästa läsår. Därvid har framgått att man på ämneslärarlinjerna beräknat en intagning av 2 300 studerande. I anslutning till denna beräkning har i motionerna I: 832 och II: 1077 framhållits önskvärdheten av att riksdagen, när den nästa år har att ta ställning till intagningen läsåret 1969/70, har tillgång till färska uppgifter bl. a. rörande den aktuella bristen på behöriga lärare i läroämnena i skilda ämnen och ämneskombinationer samt en ny prognos beträffande behovet under den då överblickbara framtiden av sådana lärare. Vid denna prognos bör hänsyn givetvis tas till de förändringar i lärarbehovet som en omorganisation av grundskolan kan medföra. Motionärerna hemställer att riksdagen ger till känna för Kungl. Maj:t vad som anförts i motionerna.

Utskottet delar motionärernas uppfattning om betydelsen av att riksdagen har tillgång till så aktuella och tillförlitliga uppgifter som möjligt, när det nästa år gäller att ta ställning till ämneslärarutbildningens dimensionering. Det problem som motionärerna tagit upp har sin motsvarighet på klasslärsarsidan och utskottet vill därför beträffande lärarutbildningen i dess helhet understryka vikten av att man

genom s. k. rullande prognoser söker få grepp om utbildningsbehovet. Emellertid anser sig utskottet kunna utgå ifrån att såväl skolöverstyrelsen som utbildningsdepartementet söker få fram säkrast möjliga underlag för sina beräkningar av vilket antal lärarkandidater som med hänsyn till bland annat lärarbehovet behöver tas in på olika utbildningslinjer. Någon särskild hänvändelse från riksdagen till Kungl. Maj:t i denna fråga synes inte erforderlig.

Ett annat spørsmål som gäller utbildningsorganisationens dimensionering och lokalisering tas upp i motionerna I: 834 och II: 1079 i vilka yrkas att riksdagen måtte besluta dels att lärarhögskolan i Umeå ges tillstånd att bedriva försöksundervisning för speciallärare på utbildningslinje 1 för läsåret 1969/70, dels i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag om fullständig lärarutbildning för speciallärare på samtliga tre utbildningslinjer vid lärarhögskolan i Umeå. Motionärerna uttalar att inrättandet av speciallärarutbildning i Umeå redan nu är befogat och framhåller som skäl att det finns en tendens för elever vid olika lärosäten i Syd- och Mellansverige att stanna kvar i den del av landet där de erhållit sin utbildning och att därför undervisning för speciallärare bör få meddelas också i Umeå för att det norrländska behovet av dylika lärare skall kunna täckas.

Beträffande dessa motioner får utskottet till en början framhålla att yrkandet om tillstånd för lärarhögskolan i Umeå att från och med läsåret 1969/70 bedriva försöksundervisning för speciallärare synes böra förstås så att motionärerna anser, att en dylik linje bör inrättas och medel för dess verksamhet anvisas från och med nämnda år.

Som skäl för sina önskemål anför motionärerna »det norrländska behovet av speciallärare» dock utan att närmare belysa i vad mån rekryteringsläget beträffande dylika lärare i Norrland är annorlunda än i landet i övrigt. Utskottet, som får erinra om att skolöverstyrelsen för landet i dess helhet föreslagit oförändrad intagning på linje 1 med 120 elever vid en var av lärarhögskolorna i Stockholm, Göteborg och Malmö, anser sig i brist på närmare underlag i fråga om dels det speciella »Norrlandsbehovet», dels möjligheterna att under de närmaste åren bygga ut högskolan i Umeå på det av motionärerna önskade sättet — utskottet tänker på lokaler, personal, praktikmöjligheter osv. — inte kunna tillstyrka motionerna. Vid intagandet av denna ståndpunkt har utskottet även beaktat, att det synes tillrådligt att vara försiktig med spridning av utbildningen bl. a. med hänsyn till värdet av integration mellan olika utbildningslinjer. Det nu sagda utesluter givetvis inte att det i framtiden, när ytterligare erfarenheter vunnits, kan finnas anledning att överväga åtgärder i den av motionärerna önskade riktningen.

Skolöverstyrelsen har i sin anslagsframställning föreslagit att det vid lärarhögskolorna skall tillkomma en ny tjänstetyp avsedd för den ämne-teoretiska utbildningen av klasslärare. Departementschefen har anslutit sig härtill och uttalat att det betydande behovet av timmar för undervisning i ämne-teori i klasslärarutbildningen motiverar att en ny kategori lärare införs som endast svarar för ämne-teoretisk utbildning och som därmed kompletterar befintliga lärarkategorier. Det föreslås därför att vid lärarhögskolorna från och med den 1 juli 1968 för den ämne-teore-

tiska utbildningen på klasslärarlinje bör kunna inrättas inte bara ordinarie eller extra tjänster som lektor i ämnesteori och ämnesmetodik utan även ordinarie eller extra tjänster som adjunkt i ämnesteori. För klasslärarkandidaternas utbildning i ämnesteori räknas med ungefär lika många lektorstjänster som adjunktstjänster.

I motionerna I: 833 och II: 1076 yrkas att detta förslag om en ny tjänstetyp skall avvisas och att lärarhögskolornas avlöningsanslag som följd härav skall beräknas så att undervisningen kan bedrivas med lektorskompetent personal. Motionärerna uttalar att riksdagens beslut förra året angående lärarutbildningen innebar att lektorer skulle meddela undervisning i metodik och ämnesteori och att detta beslut grundades på önskemålet att undervisningen av blivande lärare skulle hållas på hög nivå och bedrivas av högt kvalificerade lärare. Av betydelse i sammanhanget torde också ha varit, anför motionärerna, att i klasslärarutbildningen skall ingå sådana moment av fördjupning i vissa ämnen, att klasslärarna skall kunna bedriva undervisning på högre stadium i något ämne.

Motionärernas uppfattning att införandet av adjunktstjänster innebär en sänkning av lärarkompetensen ger utskottet anledning att först peka på det förhållandet att det vid lärarhögskolorna för närvarande finns lektorstjänster i högstadiets metodik i de båda lönegraderna Uo 22 och Uo 21. För innehavarna av dessa lektorstjänster, vilka trots tjänstebenämningen svarar för den ämnesteoretiska utbildningen på klasslärarlinjerna, gäller olika kompetenskrav. Tjänsterna i den lägre lönegraden, för närvarande sammanlagt 75 till antalet, är avsedda för dels adjunkt-kompetenta lärare med erfarenhet av undervisning på grundskolans högstadium och med utmärkt meritering i övrigt, dels för uppgiften väl kvalificerade ämneslärare (folkskollärare med viss ämnesutbildning). Härav framgår, förutom att det i motionerna använda uttrycket »lektorskompetent personal» i förevarande sammanhang inte är entydigt, att klasslärarkandidaternas ämnesteoretiska utbildning vid lärarhögskolorna redan nu till en del handhas av lärare med lägre kompetens än licentiatexamen. De föreslagna nya adjunkterna ligger i kompetenshänseende inte under lektorerna i lönegrad Uo 21. Vad beträffar folkskoleseminarierna torde det förhålla sig så att den ämnesteoretiska utbildningen, utom i vad gäller blivande lågstadielärare, sedan gammalt ansetts böra ligga i händerna på lektorer med licentiatkompetens, men att den under senare år av olika skäl kommit att i praktiken i viss utsträckning handhas av lärare med lägre kompetens. Enligt utskottets mening har man i det nu sagda den bakgrund mot vilken man bör bedöma lämpligheten av den kompetens, som nu förutsättes för innehavarna av de nya tjänsterna.

Vad angår motionärernas synpunkt att »lektorskompetenta» lärare erfordras särskilt med hänsyn till ämnesfördjupningen i den nya klasslärarutbildningen får utskottet dels erinra om det betydande antalet lektorer med licentiatkompetens som kommer att finnas vid lärarhögskolorna, dels peka på att fördjupningskurserna innehåller olika moment som ställer olika krav på lärarnas kompetens. Det ligger nära till hands att jämföra med universitetsundervisningen på ett-betygsnivå som

handhas dels av universitetslektorer, dels av assistenter med lägre kompetens. Någon erinran torde knappast kunna göras mot att motsvarande system tillämpas i klasslärarutbildningen. Tilläggas kan att det ankommer på lärarhögskolornas rektorer att på lämpligt sätt fördela undervisningen mellan lärarna. Utskottet avstyrker motionerna.

Enligt beslut av förra årets riksdag skall en eller flera skolenheter inom det kommunala skolväsendet ställas till varje lärarhögskolas förfogande för demonstrationer och försök. Dessa skolenheter benämns skolenheter för försöks- och demonstrationsverksamhet. Vid sidan av försöks- och demonstrationsverksamheten skall vid dessa skolenheter även bedrivas viss praktisk lärarutbildning i form av auskultationer och övningsundervisning. Vissa lärare som tjänstgör vid dylika skolenheter skall ha ordinarie kommunal tjänst med beteckningen Up (s. k. Up-tjänst) och förordnas för sex år eller, om särskilda skäl föreligger, kortare tid.

Skolöverstyrelsen har för nästa budgetår föreslagit att det vid skolenheter för försöks- och demonstrationsverksamhet skall finnas sammanlagt 72 Up-tjänster för övningslärare, samtliga avsedda för klasslärarutbildningen, men departementschefen har förklarat sig inte beredd att nu tillstyrka detta förslag. Däremot beräknas i propositionen medel för 48 tjänster som övningslärare för tjänstgöring på grundskolans högstadium och på det gymnasiala stadiet. Dessa tjänster är främst avsedda för försök och demonstrationer.

Frågan om Up-tjänster för övningslärare på låg- och mellanstadiet tas upp i två motionspar. I motionerna I: 835 och II: 1075 erinras om att övningsskolorna vid lärarhögskolor och seminarier haft särskilda tjänster i musik, teckning och gymnastik. Motionärerna drar den parallellen att det vid skolenheterna för försöks- och demonstrationsverksamhet bör finnas Up-tjänster för övningslärare även på låg- och mellanstadiet och hemställer att riksdagen måtte uttala att Kungl. Maj:t snarast måtte framlägga förslag om inrättande av dylika tjänster.

Längre går motionerna I: 837 och II: 1074 i vilka yrkas att riksdagen måtte besluta inrätta de av skolöverstyrelsen föreslagna 72 Up-tjänsterna för övningslärare på låg- och mellanstadiet. Därjämte yrkas ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 700 000 kr. förhöjt förslagsanslag om 15 700 000 kr. till den praktiska lärarutbildningen under anslagen till bidrag till driften av grundskolor m. m. respektive kommunala gymnasiala skolor.

Vad först angår det i sistnämnda båda motioner gjorda anslagsyrkandet konstaterar utskottet att riksdagen redan beslutat om anslag för nästa budgetår till grundskolorna och de kommunala gymnasiala skolorna och att frågan om storleken av dessa båda anslag inte kan tas upp till ny prövning under innevarande session.

Vad så beträffar sakfrågan får utskottet först — utöver vad som redan sagts om skolenheterna för försöks- och demonstrationsverksamhet — erinra om att i förra årets lärarutbildningsproposition (1967: 4) uttalades att anordningen med dylika skolenheter syntes väl ägnad att främja en konkretisering och samordning av pedagogik- och metodikutbildningen och borde kunna bidra till att väsentligt

effektivera lärarutbildningen, bl. a. genom att tiden för den praktiska utbildningen kunde utnyttjas rationellare och antalet auskultationstillfällen nedbringas. Det framhölls vidare som en omständighet av stor betydelse att lärarna i pedagogik och i metodik vid lärarhögskolorna fick möjligheter att inom nämnda skolenheter anknäta sin undervisning för lärarkandidaterna direkt till verkligheten. I årets proposition uttalar departementschefen att han räknar med att dessa skolor skall kunna lämna viktiga bidrag till utvecklingen av vårt skolväsende.

Utskottet får nu framhålla att en skolenhet för försöks- och demonstrationsverksamhet i stort sett måste ha en normal uppbyggnad om dess försöksverksamhet skall kunna ge resultat av relevans för hela vårt skolväsende. Detta talar klart emot att man enligt motionärernas önskemål inrättar Up-tjänster för övningslärare på låg- och mellanstadiet. Vad så beträffar den betydelse dylika tjänster — om de inrättades — skulle ha för klasslärarkandidaternas utbildning vill utskottet peka på två omständigheter, nämligen dels att dessa lärarkandidater inte kommer att sakna möjligheter till kontakt med övningslärare vid ifrågavarande skolenheter även om särskilda Up-tjänster för dylika lärare på låg- och mellanstadiet inte tillskapas, dels att endast en del av den praktiska lärarutbildningen skall förläggas till dylika skolenheter, vilka alltså ingalunda motsvarar de hittillsvarande övnings-skolorna. Lärarkandidaternas tjänstgöring under hela praktikterminen och under viss del av auskultationer och övningsundervisning skall förläggas till särskilda skolenheter för praktik.

Enligt utskottets mening bör de pedagogiska tankar som ligger bakom systemet med skolenheter för försöks- och demonstrationsverksamhet nu prövas och riksdagen bör därför inte tillmötesgå önskemålen om ändrad lärarorganisation vid dessa skolor. Utskottet vill tillägga att utskottet med tillfredsställelse konstaterat att Kungl. Maj:t öppnat vissa möjligheter för personal i den hittillsvarande lärarutbildningsorganisationen att övergångsvis kvarstå vid sina gamla tjänster. Utskottet finner det rimligt att man söker minska de svårigheter som omorganisationen kan medföra för en del av de anställda vid lärarhögskolor och seminarier.

För behörighet att vinna tillträde till utbildning av klasslärare för lågstadiet och mellanstadiet skall enligt förra årets riksdagsbeslut krävas genomgången fackskola, gymnasium eller motsvarande utbildning. Speciella behörighetskrav uttrycks i krav på kunskaper i särskilt specificerade ämnen enligt fackskolans läroplan. Kompetensutredningen, som haft Kungl. Maj:ts uppdrag att inkomma med förslag om behörighet och om urval bland sökande, har med hänsyn till att den som genomgått fackskolans sociala linje språkliga grenen inte kan anses ha tillräckliga kunskaper i matematik, fysik och kemi föreslagit att den som inte har förkunskaper i dessa ämnen motsvarande årskurs 1 på social linjes naturvetenskapliga gren under vissa förutsättningar skall få genomgå kompletterande utbildning vid lärarhögskola. I propositionen har med anledning härav beräknats vissa medel för försöksverksamhet med sådan kompletterande utbildning i nämnda tre ämnen. Därjämte har skolöverstyrelsen anbefallts att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till sådan utbildning av lämplig omfattning.

I motionerna I: 836 och II: 1078, som anknyter till detta förslag om kompletterande utbildning, betonas den stora betydelsen av nämnda ämnen och uttalas att en kompletterande utbildning om fem veckor, som kompetensutredningen tänkt sig, inte är tillräcklig, särskilt om, vilket motionärerna anser vara ett minimikrav, undervisningen vid lärarhögskola i matematik, fysik och kemi skall grundas på de förkunskaper som förvärvas i fråga om matematik i årskurs 1 av naturvetenskaplig gren och i fråga om de andra båda ämnena i årskurs 2 av denna gren. Motionärerna anser att sökande utan föreskrivna kunskaper i ifrågavarande ämnen bör få tas in på klasslärarlinje men med förbehåll att de före påbörjandet av studierna undergår fyllnadsprövning. Alternativt bör de genomgå en preparandkurs om en termin.

Utskottet vill med anledning av motionerna understryka betydelsen av att klasslärarkandidaterna har en tillräcklig grund att bygga på inte minst i ämnena matematik, fysik och kemi. Med hänsyn till att den medelsanvisning som begärs för ifrågavarande kompletterande utbildning avser försöksverksamhet och till att skolöverstyrelsen, såsom nyss framgått, för närvarande torde överväga hur omfattande denna utbildning behöver vara för att fylla sitt syfte anser sig utskottet emellertid inte böra föreslå riksdagen att göra den i motionerna önskade hänvändelsen till Kungl. Maj:t.

I detta sammanhang vill utskottet nämna att det i varje fall övergångsvis kan uppkomma situationer då sökande till klasslärarutbildning har behov av kompletterande utbildning i annat ämne än matematik, fysik eller kemi. Som exempel kan nämnas student från allmänna linjen språkliga grenen i det gamla gymnasiet som inte har erforderliga kunskaper i exempelvis biologi eller kemi. Enligt utskottets mening bör även dylika kompletteringssituationer uppmärksammas av utbildningsmyndigheterna och behovet av åtgärder övervägas.

I propositionen föreslås anvisande av medel till utbildning av oexaminerade lärare. Denna utbildning avses anordnad i Stockholm och förutsättes kombinerad med skoltjänstgöring. De studerande beräknas under studietiden ha förordnande med minst halvtidstjänstgöring på det stadium som utbildningen avser.

I motionen II: 1080 uttalas oro för att denna konstruktion med tjänstgöring kommer att medföra att sökande från orter utanför stockholmsområdet i praktiken kommer att bli utan möjlighet att delta i utbildningen. Motionärerna påyrkar ett uttalande av riksdagen att ifrågavarande utbildning skall vara öppen för behöriga sökande från hela landet och att sådana villkor inte skall knytas till utbildningen, att lärare som just nu tjänstgör i stockholmsområdet särskilt prioriteras.

Utskottet har inhämtat att vakanta tjänster till ett antal motsvarande antalet utbildningsplatser står till förfogande, sedan de efter överenskommelse med den lokala skolmyndigheten undantagits från att i vanlig ordning anmälas lediga. Motionärernas önskemål om konkurrens på lika villkor mellan sökande från olika delar av landet kan därmed förutsättas bli tillgodosett men utskottet, som delar motionärernas uppfattning i denna fråga, vill gärna understryka de i motionen anförda synpunkterna. Någon hänvändelse från riksdagen till Kungl. Maj:t i frågan synes

dock inte erforderlig eftersom man enligt utskottets mening bör kunna utgå från att utbildningsmyndigheterna delar den uppfattning varåt utskottet här givit uttryck.

Utöver vad som framgått av det föregående har utskottet inte funnit anledning till uttalande angående vad som anförts och föreslagits i propositionen.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen
 - a) bemyndigar Kungl. Maj:t att vid lärarhögskolorna inrätta tio tjänster som rektor i Up 27,
 - b) bemyndigar Kungl. Maj:t att inrätta två professurer i enlighet med vad i statsrådsprotokollet förordats,
 - c) bemyndigar Kungl. Maj:t att besluta om antalet intagningsplatser vid lärarhögskolorna och folkskoleseminarierna,
 - d) bemyndigar Kungl. Maj:t att besluta om ändring av bestämmelserna om statsbidrag till driftkostnader för det allmänna skolväsendet och för gymnasiala skolor,
 - e) bemyndigar Kungl. Maj:t att i enlighet med vad i statsrådsprotokollet förordats godkänna avtal med Kalmar stad och Växjö stad såvitt gäller markbyte,
2. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 833 och II: 1076, nämnda motioner i vad de avser införande av en ny tjänstetyp vid lärarhögskolorna, bemyndigar Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet angivna grunder och riktlinjer, meddela de bestämmelser och andra föreskrifter, fatta de beslut samt i övrigt vidta de åtgärder, som fordras för vad i statsrådsprotokollet förordats,
3. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 833 och II: 1076 i vad de avser medelsanvisningen till *Lärarhögskolorna: Avlöningar* för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 112 000 000 kr.,
4. att riksdagen för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisar
 - a) till *Lärarhögskolorna: Omkostnader* ett förslagsanslag av 6 420 000 kr.,
 - b) till *Lärarhögskolorna: Materiel, böcker m. m.* ett reservationsanslag av 6 915 000 kr.,
 - c) till *Folkskoleseminarierna: Avlöningar* ett förslagsanslag av 7 780 000 kr.,
 - d) till *Folkskoleseminarierna: Omkostnader* ett förslagsanslag av 842 000 kr.,
 - e) till *Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.* ett reservationsanslag av 380 000 kr.,

5. att riksdagen avslår motionerna I: 832 och II: 1077 om underlag för bedömning av vilket antal ämneslärarkandidater som bör tas in på lärarhögskolorna läsåret 1969/70,

6. att riksdagen avslår motionerna I: 834 och II: 1079 om utbildning av speciallärare vid lärarhögskolan i Umeå,

7. att riksdagen avslår motionerna I: 835 och II: 1075 om förslag om inrättande av s. k. Up-tjänster,

8. att riksdagen avslår motionerna I: 837 och II: 1074 i vad de avser inrättande av 72 Up-tjänster,

9. att riksdagen avslår motionerna I: 837 och II: 1074 i vad de avser ökad medelsanvisning till den praktiska lärarutbildningen,

10. att riksdagen avslår motionerna I: 836 och II: 1078 om fyllnadsprövning före inträdet vid lärarhögskola,

11. att riksdagen avslår motionen II: 1080 om utbildning av oexaminerade lärare.

Stockholm den 3 maj 1968

På statsutskottets vägnar:

EMIL NÄSTRÖM

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Näsström (s), Birger Andersson (s), Virgin (h), Axel Andersson (fp), Fritz Persson (s), Rikard Svensson (s), Kaijser (h), Märtensson (s), Bertil Petersson (s), Bengt Gustavsson (s), Wallmark (h), Thorsten Larsson (cp), fru Lilly Ohlsson (s), herrar Wirtén (fp) och Johan Olsson (cp) samt

från andra kammaren: herrar Karlsson i Olofström (s), Blidfors (s), Almgren (s), fru Lewén-Eliasson (s), herrar Nihlfors (fp), Mattsson (cp), Turesson (h), fröken Olsson (s), herrar Arvidson (s), Tobé (fp), Fagerlund (s), Westberg (fp), Sjönell (cp), Jönsson i Arlöv (s) och Nordstrandh (h).

Reservationer

1) beträffande frågan om inrättande av s. k. Up-tjänster för övningslärare på låg- och mellanstadiet av herrar *Virgin* (h), *Axel Andersson* (fp), *Kaijser* (h), *Wallmark* (h), *Thorsten Larsson* (cp), *Wirtén* (fp), *Johan Olsson* (cp), *Nihlfors* (fp), *Mattsson* (cp), *Turesson* (h), *Tobé* (fp), *Westberg* (fp), *Sjönell* (cp) och *Nordstrandh* (h) som anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar med »Utskottet får» och slutar med »och seminarier» bort ha följande lydelse:

»Utskottet vill understryka att avsikten är att skolenheterna för försöks- och demonstrationsverksamhet skall få en viktig uppgift i lärarutbildningen även om lärarkandidaternas praktiska utbildning endast till en del skall vara förlagd till dem. Det är därför nödvändigt att läraruppsättningen i dessa skolenheter motsvarar de krav som en förstklassig lärarutbildning ställer. Det är enligt utskottets mening en svaghet i propositionen att skolöverstyrelsens förslag om Up-tjänster för övningslärare på låg- och mellanstadiet vid dessa skolenheter avvisats. Vad som anförts i motionerna bör enligt utskottets mening föranleda riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa om förslag snarast möjligt om inrättande av Up-tjänster för övningslärare på låg- och mellanstadiet vid skolenheter för försöks- och demonstrationsverksamhet.»

dels utskottets hemställan under 7. bort ha följande lydelse:

»7. att riksdagen med bifall till motionerna I: 835 och II: 1075 hos Kungl. Maj:t hemställer att förslag snarast förelägges riksdagen om inrättande av Up-tjänster för övningslärare på låg- och mellanstadiet vid skolenheter för lärarhögskolas försöks- och demonstrationsverksamhet,»

2) beträffande frågan om fyllnadsprövning eller alternativt kompletteringskurs i matematik, fysik och kemi för lärarkandidater på klasslärarlinje av herrar *Virgin* (h), *Kaijser* (h), *Wallmark* (h), *Turesson* (h) och *Nordstrandh* (h) som anser att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 836 och II: 1078 och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 8 som börjar med »Utskottet vill» och slutar med »Kungl. Maj:t» bort ha följande lydelse:

»Enligt utskottets mening har i motionerna med rätta understrukits att klasslärarkandidaterna måste ha en god grund att bygga på i ämnena matematik, fysik och kemi. Utskottet finner goda skäl tala för motionärernas uppfattning om den kunskapsnivå i dessa ämnen som bör krävas. Sökande som inte har uppnått denna nivå bör visserligen kunna tas in, om han uppfyller kompetenskraven i övrigt, men med det förbehåll om fyllnadsprövning som motionärerna angivit. Även alternativet kompletteringskurs bör kunna ifrågakomma men denna måste omfatta längre tid än de fem veckor som kompetensutredningen tänkt sig, eftersom den skall motsvara ungefär 400 undervisningstimmar i fackskolan. Utskottet tillstyrker motionerna.»

dels utskottets hemställan under 10. bort ha följande lydelse:

»10. att riksdagen med bifall till motionerna I: 836 och II: 1078 hos Kungl. Maj:t anhåller att Kungl. Maj:t meddelar bestämmelser om fyllnadsprövning enligt vad utskottet förordat,»

3) beträffande införande av en ny tjänstetyp vid lärarhögskolorna av herr *Nordstrandh* (h).